



Likestillings- og
diskrimineringsombudet

Vår ref.:

10/290-

Dato:

15.11.2012

SAFH handlet i strid med likestillingsloven § 3

A henvendte seg til Likestillings- og diskrimineringsombudet 8. februar 2010. A mente Statens autorisasjonskontor for helsepersonell (SAFH) hadde brutt likestillingsloven § 3 da hun fikk avslag på søknad om permisjon fra turnustjeneste til august 2010.

A ble ferdig utdannet lege i desember 2009, og fikk barn i samme måned. Turnustjenesten, som er obligatorisk for å oppnå autorisasjon som lege, har oppstart to ganger per år, henholdsvis 15. februar og 15. august. Etter at ordinært opptak til turnusplasser med oppstart 15. februar 2010, ble A satt på venteliste, med garantert turnusplass 15. august. Etter suppleringsopptak i januar 2010 ble A likevel tilbudt turnusplass med oppstart 15. februar 2010.

A ønsket å takke ja til denne plassen, ettersom hun da hadde forutsigbarhet for hvor hun skulle arbeide etter endt permisjon. A hevdet hun 19. januar ble forsikret per telefon av SAFH at permisjon ville bli innvilget fra februar til august. Skriftlig søknad ble sendt 20. januar. I brev fra SAFH av 25. januar fikk A beskjed om at søknaden var fremsatt for sent, og hun derfor fikk innvilget utsatt turnus frem til 15. februar 2011. A hevdet hun ved å få 12 måneders permisjon hadde blitt dårligere på grunn av foreldrepermisjon. A mente videre at SAFH kunne tilrettelagt for henne ved å tilby henne plass i suppleringsvalget i juni 2010, med oppstart i august 2010.

SAFH anførte at fristene er strenge av hensyn til Universitetets administrasjon, og videre at andre studenter ville havnet på venteliste dersom A skulle ha fått innvilget utsettelse. Til As fremstilling av telefonsamtalen 19. januar viste SAFH til at saksbehandlerne ikke kan

saksbehandle på telefon og at det er kandidatene selv som må sette seg inn i tidsfrister og lignende.

Ombudet vurderte at det at A ikke fikk innvilget seks måneder utsettelse på plassen hun fikk tildelt under suppleringsvalget, gjorde at A hadde kommet i en dårligere stilling enn hun ellers ville vært. Ombudet fant at dette hadde årsakssammenheng med uttak av foreldrepermisjon. Ombudet mente SAFH ikke hadde sannsynliggjort at det ikke var praktisk mulig å ha en særordning for personer som søker om utsettelse av suppleringsplass på grunn av foreldrepermisjon. Ombudet fant derfor at forskjellsbehandlingen av A ikke var nødvendig, og konkluderte at SAFH hadde handlet i strid med likestillingsloven § 3

Saksnummer: 10/290

Lovgrunnlag: Likestillingsloven § 3

Dato for uttalelse: 28.03.11

Ombudets uttalelse ble påklaget til Likestillings- og diskrimineringsnemnda. Nemnda kom til samme resultat som ombudet (nemndas sak 41/2011). Les nemndas uttalelse på www.diskrimineringsnemnda.no.

OMBUDETS UTTALELSE

Sakens bakgrunn

A henvendte seg til Likestillings- og diskrimineringsombudet 8. februar 2010. A mente Statens autorisasjonskontor for helsepersonell (SAFH) hadde brutt likestillingsloven § 3 da de ikke ville tilby henne turnusplass med oppstart i august 2010.

A avsluttet medisinstudiet i desember 2009 og fikk barn samme måned. For å oppnå autorisasjon som lege, må A gjennomføre en åttenu måneders turnustjeneste etter bestått medisinsk embetseksamen, jf. lov om helsepersonell mv. av 2. juli 1999 nr. 64 § 48 og forskrift om praktisk tjeneste for å få autorisasjon som lege (turnusforskriften) av 20. desember 2001. Turnustjenesten for leger starter to ganger per år; henholdsvis 15. februar og 15. august. SAFH utarbeider en liste over de turnusplassene som kan benyttes. Den enkelte som skal i turnustjeneste får ved trekning et tilfeldig nummer som angir rekkefølgen for valg av turnusplass, jf. turnusforskriften § 12.

Ved trekningen av turnusplasser med oppstart 15. februar 2010, fikk A et så høyt nummer at hun ble overført til venteliste. I henhold til turnusforskriften § 12 skal kandidater som blir stående på venteliste være sikret plass ved neste opptak. I As tilfelle ville dette innebære at hun var sikret plass med oppstart 15. august 2010.

Det ble gjennomført suppleringsopptak for turnusplasser 19. januar 2010. Oppstart for disse suppleringsplassene var 15. februar 2010. A fikk mulighet til å velge plass ved dette suppleringsopptaket. En suppleringsplass ville gjøre arbeidssituasjonen hennes ved tilbakekomst fra foreldrepermisjon mer forutsigbar, ved at hun allerede i januar 2010 ville vite hvor hun skulle arbeide etter endt permisjon. Det følger av turnusforskriften § 8 at kandidater kan søke om utsettelse dersom det foreligger særlige grunner. Bestemmelsen vil typisk være aktuell der kandidaten etter påmelding gjennomgår graviditet/fødsel. Det er SAFH som behandler disse søknadene i første instans. A tok kontakt med SAFH på telefon 19. januar 2010 for å forsikre seg om at hun kunne søke om utsettelse frem til 15. august 2010.

Det videre hendelsesforløpet i saken er partene uenige om. A hevder at SAFH i telefonsamtalen 19. januar 2010 ga henne beskjed om at det skulle sterke grunner til for at hun ikke skulle få innvilget permisjon fra februar til august. Ifølge A ble det ikke opplyst om tidsfrister. A opplyser at det var denne samtalen som avgjorde valget om å ta en av plassene i suppleringsvalget i stedet for å stå på venteliste og være sikret plass fra august.

A sendte skriftlig søknad om utsettelse til SAFH 20. januar 2010. Brevet ble mottatt av SAFH 22. januar 2010 (uke 3). I brev fra SAFH av 25. januar 2010 fikk A beskjed om at hun ikke fikk innvilget utsettelse frem til 15. august 2010, da hun hadde fremsatt søknaden for sent. Hun fikk derfor innvilget utsettelse frem til 15. februar 2011. Dette førte til at A ville bli ferdig med utdannelsen seks måneder senere enn hun ville blitt dersom hun hadde takket nei til suppleringsplassen og blitt stående på venteliste.

A klaget på SAFHs vedtak, men Helsedirektoratet opprettholdt vedtaket. Helsedirektoratet henviste til at kandidaten ved utsettelse av turnustjeneste ikke har rett til å påbegynne turnustjenesten til det tidspunktet kandidaten selv ønsker. Direktoratet henviste også til at As søknad var fremsatt for sent, og at As søknad ble behandlet samme dag som listene over turnuskandidater ble sendt over til Universitetet. Dette skjedde i uke 4 i 2010.

Ved suppleringsopptaket sommeren 2010 var det tre ledige plasser ved Sykehuset. Plassene hadde tiltredelse 15. august 2010, altså på det tidspunktet A ønsket å tiltre. A ble ikke tilbudt noen av disse suppleringsplassene.

Likestillings- og diskrimineringsombudet har orientert Helsedirektoratet om klagesaken, oversendt alle saksdokumenter og gitt direktoratet anledning til å komme med innspill. Helsedirektoratet har imidlertid ikke gitt kommentarer i saken.

Partenes syn på saken

A

A mener at SAFH har brutt likestillingsloven ved at hennes søknad om seks måneder utsettelse frem til 15. august 2010 ikke ble innvilget. A mener at hun ved å få 12 måneder utsettelse har blitt stilt dårligere på grunn av foreldrepermisjon. Dette får økonomiske konsekvenser for henne og hennes familie, i tillegg til at det hindrer far å ta ut foreldrepermisjon. A mener videre at SAFH kunne tilrettelagt for henne ved å tilby henne plass i suppleringsvalget i juni 2010, med oppstart i august 2010.

SAFH

SAFH hevder at de ikke kunne tilrettelagt bedre for A. Grunnen til dette er at deler av prosessen for valg av plasser ligger utenfor SAFHs kontroll. Det er Universitetet som administrerer valget og trekningslistene. Alle innvilgede utsettelse må fremlegges for Universitetet minst to uker før trekningsresultatet offentliggjøres. SAFH opplyser at As søknad ble mottatt bare en uke før trekningsresultatet ble offentliggjort. Ifølge SAFH er fristene strenge av hensyn til Universitetets administrasjon. Videre skriver SAFH at andre studenter ville havnet på venteliste dersom A skulle ha fått innvilget utsettelse. Blant annet skriver SAFH følgende:

”Turnuslegen har selv en plikt til å legge forholdene til rette slik at tjenesten kan utføres på anvist sted, men gjør ikke turnuslegen det, kan SAFH bidra til tilrettelegging så langt dette ikke går utover de andre kandidatene som er påmeldt til samme tid”.

I følge SAFH var det ikke aktuelt å tilby A plass gjennom suppleringsvalget i juni 2010. Suppleringsvalgene forbeholdes de kandidatene som ikke har fått tilbud om turnusplass ved hovedvalg og dermed havner på venteliste. Da A var sikret plass ved Sykehuset fra 15. februar 2011, ble hun ikke tilbudt suppleringsplass.

Når det gjelder As gjengivelse av telefonsamtalene med en saksbehandler hos SAFH 19. januar 2010, skriver SAFH at saksbehandlerne ikke kan saksbehandle på telefon og at det er kandidatene selv som må sette seg inn i tidsfrister og lignende.

Rettslig grunnlag

Ombudet kan gi uttalelse om et forhold er i strid med likestillingsloven eller ikke, jf. diskrimineringsombudsloven § 3 tredje ledd, jf. § 1 andre ledd nr. 1.

Likestillingsloven § 3 forbyr direkte og indirekte forskjellsbehandling av kvinner og menn. Denne saken reiser spørsmål om indirekte forskjellsbehandling. Med indirekte forskjellsbehandling menes enhver tilsynelatende kjønnsnøytral handling som faktisk virker slik at det ene kjønn stilles dårligere enn det annet. Forskjellsbehandling som skyldes uttak av foreldrepermisjon av en viss varighet og forskjellsbehandling som skyldes omsorgsansvar for små barn, anses som indirekte forskjellsbehandling, jf. ot.prp.nr. 77 (2000-2001) s. 36.

I særlige tilfeller er indirekte forskjellsbehandling likevel tillatt dersom handlingen har et saklig formål uavhengig av kjønn, og det middel som er valgt er egnet, nødvendig og ikke uforholdsmessig inngripende i forhold til formålet.

Dersom det foreligger omstendigheter som gir grunn til å tro at det har skjedd diskriminering, skal det legges til grunn at diskriminering har funnet sted, hvis ikke den som er ansvarlig for handlingen, unnlåtelsen eller ytringen sannsynliggjør at det likevel ikke har skjedd diskriminering, jf. likestillingsloven § 16.

En påstand om diskriminering er ikke nok til at ombudet kan konkludere med at det er "grunn til å tro" at diskriminering er skjedd. Påstanden må støttes av andre opplysninger eller sakens omstendigheter for øvrig.

Ombudets vurdering

Ombudet skal ta stilling til om SAFH handlet i strid med likestillingsloven § 3 da A ikke fikk innvilget ønsket utsettelse av oppstart. Saken gjelder forskjellsbehandling på grunn av foreldrepermisjon av lengre varighet, og reiser derfor spørsmål om forbudet mot indirekte forskjellsbehandling er brutt.

For å konstatere brudd på likestillingsloven § 3 er det en forutsetning at personen som påberoper seg brudd har kommet i en dårligere stilling og at dette har sammenheng med det forbudte grunnlaget, i dette tilfellet foreldrepermisjon. Det er ingen tvil om at A har kommet i en dårligere stilling som følge av at hun ikke har fått innvilget seks måneder utsettelse på plassen hun fikk tildelt under suppleringsvalget. Hun har blitt seks måneder forsinket i studiene, noe som har gitt henne et økonomisk tap. Det har også gitt henne en rekke praktiske ulemper, blant annet ved fordeling av foreldrepermisjon mellom henne og barnets far.

Spørsmålet blir dermed om det er As foreldrepermisjon som er årsaken til at hun har kommet i en dårligere stilling. As søknad om utsatt oppstart var begrunnet i at hun skulle ut i foreldrepermisjon. SAFH har begrunnet avslaget på søknad om oppstart i august 2010 med at A hadde oversittet fristene. Ifølge SAFH må alle innvilgede utsettelse sendes Universitetet minst to uker før trekningsresultatet offentliggjøres.

På bakgrunn av opplysningene fra SAFH, legger ombudet til grunn at fristen for å søke om utsettelse våren 2010 var i uke 2, det vil si mellom 11. og 15. januar 2010. Suppleringsopptaket fant sted 19. januar 2010 og A sendte søknad om utsettelse 20. januar 2010. Søknaden kom frem til SAFH 22. januar 2010, det vil si fredagen i uke 3. Ombudet finner det derfor sannsynliggjort at As søknad kom inn til SAFH for sent, og at dette var årsaken til hun ikke fikk seks måneder utsettelse, slik hun ønsket. Det er med andre ord SAFHs praktisering av frister for utsettelse av turnusplass som har medført store ulemper for A.

SAFHs fristregelverk er nøytralt, ved at fristen er den samme for alle turnuskandidater. Kjønnsnøytrale handlinger og bestemmelser kan imidlertid være i strid med likestillingsloven dersom de faktisk virker slik at det ene kjønn stilles dårligere enn det annet, jf. § 3 tredje ledd.

Ombudet har kommet frem til at tildelingen av suppleringsplass er i strid med likestillingsloven § 3 tredje ledd. Begrunnelsen er at SAFHs praktisering av fristreglene for utsettelse av turnusplass i januar 2010 førte til A ikke fikk seks måneder utsettelse på tildelt suppleringsplass.

Suppleringsvalget for våren 2010 fant sted 19. januar 2010, det vil si i uke 3. Da suppleringsvalget ble gjennomført, var fristen for å søke om utsettelse allerede oversittet. A sendte skriftlig søknad om utsettelse til SAFH dagen etter at hun fikk tildelt plass, men var likevel avskåret fra å få utsettelse i seks måneder. Likestillings- og diskrimineringsombudet har i tidligere saker om turnustjeneste og foreldrepermisjon slått fast at manglende innvilgelse av søknad om seks måneder utsettelse av turnustjeneste innebærer en indirekte forskjellsbehandling på grunn av foreldrepermisjon (sak 09/393 og 09/352). Ombudet legger derfor til grunn at å bli avskåret fra å søke om seks måneder utsettelse av suppleringsplass innebar at A ble stilt dårligere på grunn av foreldrepermisjon. Dette er som det klare utgangspunkt i strid med likestillingsloven § 3.

Likestillingsloven åpner for at forskjellsbehandling unntaksvis kan være lovlig. Ifølge likestillingsloven § 3 fjerde ledd må forskjellsbehandlingen ha et saklig formål uavhengig av kjønn og være nødvendig, egnet og ikke uforholdsmessig inngripende, for å være lovlig.

SAFH har opplyst at praksisen med ikke å overføre kandidater til valglistene senere enn to uker før trekningsresultatet offentliggjøres er nødvendig for at Universitetet skal klare å administrere de stadig voksende valglistene. Ifølge SAFH var det 911 kandidater påmeldt til turnusstart 15. august 2010, og bare ca. 450 plasser. Slike administrative hensyn er et saklig formål.

Ifølge likestillingsloven § 3 fjerde ledd, er det imidlertid ikke tilstrekkelig at forskjellsbehandlingen har et saklig formål. Ombudet må i tillegg vurdere om praksisen, som fører til at personer i foreldrepermisjon er avskåret fra å få seks måneder utsettelse av turnustjeneste ved suppleringsplass, er egnet, nødvendig og ikke uforholdsmessig inngripende sett opp mot formålet med forskjellsbehandlingen. I denne vurderingen skal det foretas en interesseavveining, der hensynet til likestilling skal tillegges særlig stor vekt, jf. ot.prp. nr. 77 (2000-2001) s. 112.

Ved vurderingen av om forskjellsbehandlingen er nødvendig vil spørsmålet om tilrettelegging stå sentralt. Dersom forskjellsbehandlingen kunne vært unngått gjennom tilrettelegging for personer i foreldrepermisjon, vil ikke vilkåret om nødvendighet være oppfylt. Det følger av praksis fra Likestillings- og diskrimineringsnemnda at en tilretteleggingsplikt kan innfortolkes i likestillingsloven § 3 (LDN 31/2010, LDN 14/2010 og LDN 24/2008).

Ombudet legger til grunn at søknaden fra A hadde kommet frem til SAFH og at denne var kjent hos SAFH da listene ble sendt over til Universitetet i uke 4 i 2010. A hadde i tillegg kontaktet SAFH på telefon uken før. SAFH var dermed kjent med at A var i foreldrepermisjon og ønsket utsettelse i seks måneder før listene ble sendt over til Universitetet. Likevel ble det utvist svært liten fleksibilitet fra SAFHs side. SAFH har begrunnet den manglende tilretteleggingen med at andre påmeldte kandidater ville havnet på venteliste dersom A ble tilbudt seks måneder utsettelse, og at tilrettelegging for turnuskandidater i foreldrepermisjon ikke kan gå ut over andre studenter.

Hensynet til andre studenter studieprogresjon kan i visse tilfeller legitimere en indirekte forskjellsbehandling på grunn av foreldrepermisjon. Dette var tilfelle i Likestillings- og diskrimineringsnemndas sak 31/2010. I denne saken risikerte tannlegestudenter som hadde fulgt normert studieprogresjon å bli tatt ut av tannlegestudiet dersom studenter i foreldrepermisjon skulle bli gitt prioritet ved inntak til videre studier etter endt foreldrepermisjon. Dette er ikke tilfelle i saken mellom A og SAFH. Denne saken gjelder tilgang til praksis etter endte studier, og det å gi personer i foreldrepermisjon like muligheter til å benytte seg av suppleringsplasser vil ikke innebære et vilkårlig avbrudd i studiene, slik som var tilfelle i sak 31/2010. Som SAFH påpeker, er det i dag langt flere kandidater enn plasser. En stor andel kandidater vil derfor uansett måtte belage seg på avbrudd i studieprogresjonen.

Ombudet mener på denne bakgrunn at SAFH ikke har sannsynliggjort at det ikke var praktisk mulig å ha en særordning for personer som søker om utsettelse av suppleringsplass på grunn av foreldrepermisjon. Ombudet finner etter dette at forskjellsbehandlingen av A ikke var nødvendig, og at SAFH ikke har sannsynliggjort at forskjellsbehandlingen er tillatt etter likestillingsloven § 3 fjerde ledd.

Konklusjon

SAFH har handlet i strid med likestillingsloven § 3 ved at SAFHs praktisering av fristene for utsettelse av turnusplass januar 2010 førte til at det ikke var mulig for A å søke om utsettelse av suppleringsplass i seks måneder.

Oslo, 28.03.2011

Sunniva Ørstavik

likestillings- og diskrimineringsombud